

Fenomeenanalyse radicalisering en extremisme Flevoland

Aandachtspunten gemeente Lelystad

Introductie

De Fenomeenanalyse Extremisme en Radicalisering Flevoland is uitgevoerd door Verwey-Jonker Instituut en RadarAdvies, in opdracht van gemeente Almere mede namens de gemeenten Dronten, Lelystad, Noordoostpolder, Urk en Zeewolde. De verzamelde data kennen beperkingen, bijvoorbeeld omdat de onderzoekers afhankelijk waren van open bronnen en de perspectieven van respondenten. Door het combineren van verschillende bronnen en methoden is het desalniettemin mogelijk gebleken om goed zicht te krijgen op het fenomeen radicalisering en extremisme en de aanpak daarvan in de provincie Flevoland. De fenomeenanalyse geeft primair een provinciaal beeld. Voor een uitgebreide verslaglegging van de onderzoeksresultaten wordt verwezen naar het provinciebrede rapport. Binnen het beschikbare urenbudget waren de mogelijkheden tot verdiepend onderzoek per individuele gemeente beperkt. Op gemeentelijk niveau dienen de verkregen inzichten daarom als indicatief te worden beschouwd.

Radicalisering

- In 2020 zijn volgens politiegegevens meerdere keren CTER-codes voor links extremisme en dier- of milieu-extremisme toegepast, hoogstwaarschijnlijk gerelateerd aan casussen van dierenactivisme m.b.t. de Oostvaardersplassen waarbij o.a. sprake was van stalking en doxing van handhavers en boswachters. Na 2020 zijn er in Flevoland aan de casustafels geen casussen van dier- of milieu-extremisme meer besproken. Activisme rondom de Oostvaardersplassen sluimert nog wel onder de oppervlakte.
- In de periode 2020-2024 zijn bij het Zorg- en Veiligheidshuis twee casussen van mogelijke radicalisering of extremisme aangemeld en besproken in het casusoverleg. Het aantal bekende casussen of incidenten is daarmee relatief weinig. In de afgelopen jaren was wel sprake van enkele signalen van islamistische radicalisering. Deze signalen werden gemonitord maar bleken onvoldoende zorgwekkend om te bespreken in het casusoverleg van het Zorg- en Veiligheidshuis. Wel werd in 2022 in Lelystad een man die openlijk geïnteresseerd was in IS, veroordeeld voor bedreiging van zijn reclasseringsambtenaar¹.
- Er zijn bij professionals en gemeente zorgen over de signalering: is het er niet of zien we het niet? Professionals en gemeente geven aan vooral beperkt zicht te hebben op online signalen van radicalisering.

Potentiële voedingsbodems²

- In de gemeente Lelystad ervaren professionals verharding en polarisatie overeenkomstig met het landelijke beeld. Voedingsbodems en risicofactoren in de gemeente Lelystad die tot spanningen of polarisatie kunnen leiden en de kans op radicalisering en extremisme kunnen vergroten zijn divers. Denk daarbij aan armoede, jeugdcriminaliteit, maatschappelijk ongenoegen- en onbehagen. Er heerst in arme wijken apathie en wantrouwen tegen overheid en instituties. Dit wantrouwen is versterkt in de coronatijd en wordt volgens professionals meer ingegeven door nationale en internationale ontwikkelingen dan door lokale actualiteiten.
- De problemen in de kwetsbare wijken van Lelystad zijn groot. Achterstanden, jongerenproblematiek en jeugdcriminaliteit vormen een probleem. Geïnterviewden constateren dat jeugdgroepen de laatste jaren meer in zichzelf gekeerd zijn en minder contact zoeken of willen. Jongeren die 'slechte dingen' doen zetten zich af tegen politie en jongerenwerk. Hierdoor wordt ondersteuning of hulpverlening aan deze jongeren lastiger. Problemen rondom jongeren zitten voor een belangrijk deel in de hoek van criminaliteit (snel geld), en volgens geïnterviewden minder in polarisatie of radicalisering, hoewel het de risico's hierop mogelijk wel vergroot.
- Naast dierenrechtenactivisten zijn er in Lelystad af en toe ook acties van klimaatactivisten, echter met een beperkte overlast of impact voor inwoners en de stad. Deze protesten worden zowel offline als online gevoerd, in veel gevallen ook door mensen die van buiten de gemeente afkomstig zijn. Zo zijn er protesten

¹ <https://www.omroepflevoland.nl/nieuws/308796/celstraf-voor-man-die-reclasseringsmedewerker-dreigde-dood-te-schieten>

² Voedingsbodems leiden niet per definitie tot radicalisering en extremisme, maar kunnen mogelijke risico's hierop wel vergroten.

tegen de mogelijke ingebruikname van Lelystad Airport. Recent (november 2024) voerden activisten van Extinction Rebellion en Guerrilla Fashion een geweldloze actie bij het distributiecentrum van fashion-gigant Inditex die zij verantwoordelijk houden voor klimaatschade, milieuschade en mensenrechtenschendingen.

- De uitbreiding van distributiecentra en de mogelijke groei van het aantal arbeidsmigranten zonder passende huisvesting worden in interviews met professionals genoemd als potentiële risico's voor protest, maatschappelijk onbehagen en polarisatie.

Mogelijke verbeterpunten en aanbevelingen

De gemeente Lelystad heeft een specifieke aanpak radicalisering met een duidelijke meldstructuur. Desondanks zijn niet alle partners bekend met de aanpak. Hoe de verbeterpunten en aanbevelingen uit het rapport er per gemeente uitzien, stemmen wij later in een werksessie met de gemeente af. Hieronder (alvast) een samenvatting van de punten uit het rapport, met dikgedrukte de mogelijke focus voor de gemeente Lelystad.

Verbeterpunten

- Meldstructuur: waar of aan wie signalen te melden. Dat betreft vooral de professionals die niet werkzaam zijn in het veiligheidsdomein.
- Te lage meldingsbereidheid. Onder meer omdat bij professionals soms het bewustzijn ontbreekt ten aanzien van radicalisering en extremisme, ook omdat men niet altijd weet wanneer te melden.
- Het doormelden van signalen hangt te vaak aan een specifieke persoon. Als deze persoon wegvalt (door ziekte of verloop), dan is de 'meldingslijn' doorbroken wat de aanpak kwetsbaar maakt.
- Duiden van signalen: professionals in vooral het sociaal domein vinden het soms moeilijk om te doorgronden wanneer een signaal mogelijke radicalisering betreft of dat het gaat om bijvoorbeeld aandacht zoeken door extreme uitspraken te doen.
- Rondom deskundigheidsbevordering is een punt van zorg dat kennis mogelijk wegzakt of verdwijnt. Dit komt onder meer door het verloop onder zowel ambtenaren als professionals met expertise op het thema. Bovendien zijn radicalisering en onderliggende voedingsbodems dynamisch, want verschijningsvormen - en dynamieken veranderen snel.
- Gebrek aan kennis over informatiedeling: wat mag niet, maar vooral ook wel mag onder de AVG.

Aanbevelingen

- Verhoog de bewustwording en prioriteit van radicalisering en extremisme bij zowel bestuurders als professionals en ketenpartners.
- **Blijf investeren in brede kennis en bewustzijn over diverse vormen van extremisme, radicalisering en voedingsbodems, met bijzondere aandacht voor nieuwe verschijningsvormen.**
- Verbeter regionale coördinatie door regionale aandachtsfunctionaris aan te stellen.
- Scherp signaleringsstructuren aan en zorg voor heldere meldroutes voor signalen van radicalisering en extremisme.
- Versterk de integrale samenwerking tussen beleidsdomeinen en met en tussen partners in het veld om extremisme te herkennen, duiden en adresseren. Door samenwerkingsstructuren over de beleidsdomeinen heen te versterken, kunnen gemeenten ook beter inspelen op het dynamische karakter van radicalisering en extremisme.
- **Betrek het sociaal domein bij preventie van radicalisering. Het sociaal domein kan een belangrijke rol spelen bij het preventief handelen bij onbehagen, polarisatie en het voorkomen van radicalisering, maar wordt nog niet altijd voldoende betrokken.**
- **Investeren in samenwerking tussen jongerenwerk en onderwijs biedt mogelijkheden om veerkracht van jongeren tegen zorgwekkende radicalisering te versterken.**
- Vergroten van de kennis over informatiedeling: wat niet, maar vooral ook wel mag onder de AVG.
- Kijk naar wat wél mogelijk is om zicht te krijgen op online radicalisering en extremisme.
- Inzetten op kritisch denken en digitale weerbaarheid van jongeren.
- **Verspreiden en implementeren van handelingsperspectieven omgang met soevereinen.**